

Андрос С. В.
д-р екон. наук, доцент
*Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»,
м. Київ, Україна;*
Чан Сі Цо
*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна*

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Глобальні зміни, що відбуваються в економіці, вимагають формування концептуальних підходів до розуміння такого складного явища як інноваційний потенціал підприємств, який виступає основним фактором ефективності інноваційної діяльності. Інноваційний потенціал як сукупність ресурсів, використання яких призведе до досягнення переваг і стратегічних цілей, потрібно нарощувати і розвивати. У такому контексті перед підприємствами стоять одні й ті ж проблеми: в умовах глобалізації, яка охоплює нові сфери діяльності, суперництво загострюється не тільки на національних рамках, а й на світових ринках. Тому українським підприємствам доводиться все активніше боротися за якість і технічний рівень продукції із зарубіжними компаніями, які за багатьма позиціями мають значні конкурентні переваги.

В даний час проблема формування інноваційного потенціалу різних суб'єктів досліджується багатьма вченими. В Україні створено певний теоретичний фундамент аналізу інноваційного потенціалу підприємств та рівня його використання. Але інформаційної бази з цього питання сьогодні недостатньо, наявні розробки за інноваційним потенціалом підприємств не приведені в систему, вкрай необхідну в умовах глобального суперництва. Незважаючи на досить часте використання терміну «інноваційний потенціал», до цих пір немає єдиного контексту щодо змісту даного поняття і його природи. Інноваційна діяльність підприємств визначається їх інвестиційною активністю і залежить від домінуючого технологічного укладу, наявності та характеристик інноваційного потенціалу, організаційної структури, в рамках якої здійснюється інноваційна діяльність.

Інноваційний потенціал підприємств є однією з основних характеристик, яка поєднує в собі сукупність фундаментальних властивостей інноваційної діяльності та здатність вигідно для себе використовувати вплив зовнішнього середовища і потенційні можливості, що існують у внутрішньому середовищі. Це дозволяє використовувати інноваційний потенціал підприємств як потужний інструмент прийняття зважених управлінських рішень в процесі здійснення інноваційної діяльності.

Інноваційний потенціал являє собою систему факторів і умов, які необхідні для здійснення інноваційного процесу. Щоб оцінити інноваційний потенціал, слід врахувати всі можливості, які є в розпорядженні підприємства і потрібні для здійснення інноваційної діяльності. Надаючи даному поняттю динамічної інтерпретації, економісти вводять дефініцію «інноваційний динамізм», який є рушійною силою підприємства, і безпосередньо залежить від таких факторів: обсягу знань (технічних, загальних, організаційних, економічних), якими володіють люди; практичних, технічних і організаційно-економічних навичок; готовності керівного персоналу і рядових працівників до впровадження інновацій; технічних засобів виробництва. Зазначене обумовлює необхідність проведення глибокого опрацювання інноваційного потенціалу як об'єкта управління, так як не можна будувати бізнес на тому, зміст чого розкрито недостатньо повно. Landry, Amara і Lamari акценти роблять на здатності підприємства забезпечити необхідний ступінь оновлення виробничих факторів в результаті результативною організації виробничого процесу і випуску продукції [1]. King і Robson включають в інноваційний потенціал підприємства персональні дані, організацію процесу впровадження нововведень, безпосереднє оточення, формування контактної системи «компанія – зовнішнє середовище», галузеву приналежність, інноваційний клімат, реалізацію інноваційного менеджменту та маркетингу [2]. Fariborz і Shanthi в структурній моделі інноваційного потенціалу відрізняють організацію, управління, дослідження і розробки, маркетинг, використовувані технології, кадри, інформаційна база, бажання і здатність компанії до використання власних інноваційних резервів [3]. Caniels і Romij визначають інноваційний потенціал як готовність підприємства до зміни певного набору компонентів у новий стан для задоволення існуючих потреб [4]. Згідно з концепцією Catozzella і Vivarelli, інноваційний потенціал підприємств визначається їх імітаційної можливістю сприймати нововведення і створювати зміни в бізнесі [5]. Archibugi розглядає інноваційний потенціал як сукупність ресурсної і організаційно-технічної забезпеченості, які використовуються компанією для розробки і впровадження інновацій, і виробництва на їх основі конкурентоспроможної продукції [6].

Наведений вище перелік підходів до визначення інноваційного потенціалу підприємства мав би сенс, якби вчені дотримувалися єдиної позиції, що всі характеристики даного поняття необхідно розглядати в комплексі, у взаємозв'язку і взаємозумовленості як систему, адже в іншому випадку поняття втрачає свій категоріальний контекст. На основі зазначеного виділимо блоки формування інноваційного потенціалу, які охоплюють різні інститути системи інновацій. До першого блоку відносимо інноваційно-

інтелектуальний потенціал. В основі його формування лежить людський інтелектуальний капітал, що функціонує в інвестиційно-інноваційній системі, технологічному і виробничому комплексах, фундаментальних розробках, ринках інновацій. Саме тут відбувається створення нових технологій, інформаційних продуктів, забезпечується генерування знань і винаходів. Другий блок – інноваційно-відтворювальний потенціал, що складається з накопичених капіталів у виробничих засобах, капіталі інститутів інвестицій, інвестиційних проектах, фінансовій інфраструктурі, інвестиційних фондах, інвестиційно-будівельних інститутах фінансового ринку, які здійснюють інвестування розширеного виробництва інвестиційних активів і промислових товарів тривалого користування [5]. Третій блок – природно-інноваційний потенціал, що охоплює соціально-екологічні системи, моніторинг і охорону середовища, ресурсів та інші елементи, які виступають природною базою життєдіяльності населення і процесу виробництва предметів праці.

Таким чином, підприємства в силу обмеженості власного інноваційного потенціалу змушені шукати більш вигідні варіанти, інтенсифікувати використання наявних ресурсів. Крім цього, лімітований характер ресурсів може загальмувати або погасити формування власне самого інноваційного потенціалу. Втім, очевидно, що всі види ресурсів якісно і кількісно впливають на інноваційний потенціал підприємств.

На нарощування інноваційного потенціалу підприємства впливають внутрішні і зовнішні фактори: якщо технологічні та організаційні (цілком), а фінансові та соціальні (почасти) елементи інноваційного потенціалу підприємства прямо ініціюють, створюють і витрачають, то фінансові, соціальні та правові компоненти вони лише вживають. Безсумнівно, нарощування інноваційного потенціалу підприємства можливе лише за рахунок створення новацій і використання нововведень, а також за умови достатньої кількості інвестиційних ресурсів [5].

Стан інноваційного потенціалу підприємства визначається цілісним станом всіх структурних частин його виробничо-господарської діяльності. Інноваційний потенціал необхідно постійно розвивати і підтримувати в динамічному стані, постійно коректуючи відповідно до встановлених термінів [6]. Ефективне управління інноваційним потенціалом компанії дозволяє досягти наступних результатів: максимізувати цінність інноваційного потенціалу; збалансувати склад потенціалу за ступенем новизни, ризику і очікуваної прибутковості інвестиційних проектів, їх тривалості; визначити стратегічний напрямок проектів і здійснити своєчасне вирішення першочергових завдань; оптимізувати кількість проектів з урахуванням обмеженості фінансових ресурсів і можливостей компанії по їх реалізації (наявність персоналу, науково-технічної бази, знань, досвіду).

Інвестиційний потенціал розглядаємо як складний функціональний компонент у системі інноваційної діяльності, що характеризує можливості підприємства залучити на вигідних умовах, оптимізованих за критерієм дотримання національних інтересів, потрібні і достатні обсяги інвестиційних ресурсів для реалізації завдань інноваційного розвитку та утилізувати їх. В такій інтерпретації інноваційний потенціал набуває функціональну залежність від обсягів необхідних ресурсів і від фактичних умов їх залучення. Ці умови можуть бути відмінні від початкових і мати деякі межі доцільності їх залучення.

Пропонується ввести такий оціночний індикатор, як відношення фактично залучених ресурсів, до кількості необхідних. Даний відносний індикатор дозволяє оцінити ступінь досягнення поставлених завдань в якості параметра в системі управління інноваційною діяльністю, а також виявити окремі фактори, що впливають на формування інвестиційного потенціалу та його реалізацію і в цілому на забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Мається на увазі залучення інвестиційних ресурсів.

Література:

1. Amara N., Landry R. (2005). Sources of Information as Determinants of Novelty of Innovation in Manufacturing Firms: Evidence from the 1999 Statistics Canada Innovation Survey. *Technovation*, Vol. 25, Issue 3, pp. 245-259. [https://doi.org/10.1016/S0166-4972\(03\)00113-5](https://doi.org/10.1016/S0166-4972(03)00113-5). (accessed 29 March 2020).
2. King M., Robson M. (1992) Investment and Technical Progress. *Oxford Review of Economic Policy*, Vol. 8, No. 4, New Approaches to Economic Growth, pp. 43-56. (accessed 29 March 2020).
3. Fariborz D., Shanthi G. (2001). The Dynamics of the Adoption of Product and Process Innovations in Organizations, *Journal of Management Studies*, Wiley Blackwell, Vol. 38, Issue 1, pp. 45-65. DOI: 10.1111/1467-6486.00227. (accessed 25 March 2020).
4. Caniëls M., Romijn H. (2003). SME Clusters, Acquisition of Technological Capabilities and Development: Concepts, Practice and Policy Lessons, *Journal of Industry, Competition and Trade*, Springer, Vol. 3, Issue 3, pp. 187-210. DOI: 10.1023/A:1027468505311. (accessed 25 March 2020).
5. Catozzella A., Vivarelli M. (2014). The Catalyzing Role of In-House R&D in Fostering Complementarity Among Innovative Inputs. *Industry and Innovation*, Vol. 21, Issue 3, pp. 179–196. <https://doi.org/10.1080/13662716.2014.910890>. (accessed 29 March 2020).
6. Archibugi D. (1996). National Innovation Systems. A comparative Analysis: Richard R. Nelson (Editor), (Oxford University Press, New York and London, 1993) xii + 541 pp, *Research Policy*, Elsevier, Vol. 25, Issue 5, pp. 838-842. (accessed 29 March 2020).